

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Statsvetenskapliga Institutionen

MILJÖENGAGERADE INVÅNARE

En statistisk undersökning av hur och varför Sveriges kommuner arbetar för att skapa ett miljöengagemang hos sina invånare.

Kandidatuppsats i Statsvetenskap

Vårterminen 2016

Författare: Lina Danielsson

Handledare: Mathias Zannakis

Antal ord: 11 336

Abstract

Syftet med denna undersökning är att sprida ljus över den relativt outforskade frågan om vad som förklarar kommuners beslut att arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet, eller ej, och vilka politiska verktyg de har att tillgå. Med avstamp i tillgänglig litteratur har sju hypoteser formulerats. De första fyra undersöker hur kommunens storlek, statliga investeringsstöd, deltagande i miljönätverk och ambition att vara en framkantskommun påverkar kommunernas arbete för att engagera sina invånare i miljöarbetet. De resterande tre hypoteserna undersöker om kommunernas storlek i själva verket bör behandlas som en bakomliggande variabel som både har en direkt och indirekt påverkan på kommunernas arbete med frågan. För att kunna mäta engagemangskapande arbete har ett index konstruerats där tillgängliga politiska, engagemangskapande styrmedel ingår. Underlag till analysen har samlats in från Sveriges 290 kommuners hemsidor. Hypoteserna har sedan testats på det insamlade materialet genom statistisk analys. Hypoteserna får stöd i analyserna och det är tydligt att kommunernas storlek är en avgörande faktor för om och hur de arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet.

Nyckelord: kommuners miljöarbete, engagemang, medborgarengagemang, kommuner, kommuners främjande av miljöengagemang, miljöengagemang

Innehållsförteckning

1.	Inledning	4
2.	Tidigare forskning	6
	2.1 Bakgrund: varför är engagerade invånare eftersträvansvärt?	6
	2.2 Vad kan kommunerna göra?	7
	2.3 Vad kan förklara skillnaderna?	8
3.	Syfte och hypoteser	11
4.	Metod	15
	4.1 Val av metod	15
	4.2 Den beroende variabeln	15
	4.3 De oberoende variablerna	18
	4.4 Alternativa variabler	21
	4.5 Validitet	22
5.	Resultat och analys	24
6.	Slutsatser och avslutning	32
7.	Referenslista	33
8.	Appendix	37
	Appendix A: Mall för datainsamling från kommunernas hemsidor	37
	Appendix B: Indexvariabelns ursprungliga utformning	38
	Appendix C: Nätverk och samarbeten som ingår i studien	39

Figur- och tabellförteckning

Figur 3.1	Modell över undersökningens hypoteser 1-4	12
Figur 3.2	Modell över undersökningens hypoteser 1-7	14
Tabell 4.1	Indexkonstruktion över den beroende variabeln	17
Tabell 4.2	DatamatriSENS utformning	21
Tabell 5.1	Beskrivande statistik över undersökningens Index	24
Tabell 5.2	Beskrivande statistik över undersökningens datamatrix	25
Tabell 5.3	Korrelationsmatrix över den bivariata korrelationen mellan samtliga matrixens variabler	25
Tabell 5.4	Regressionstabell	26
Figur 5.1	Modell över resultatet av undersökningens hypoteser	27

1. Inledning

Att vi idag har omfattande problem med vår miljö är det få som ifrågasätter. Det handlar bland annat om minskad biodiversitet, ökad växthuseffekt, förtunnat ozonskikt, försurning, övergödning, avskogning med mera (Regeringskansliet, 2015). Listan kan göras lång och åtgärderna för att förhindra att problemen eskalerar måste koordineras både på global, nationell och lokal nivå. I Sverige har detta arbete bland annat inneburit att 16 nationella miljömål har upprättats (Miljömål.se, 2013)¹. Ansvar för att miljömålen ska uppnås har lagts på alla samhällets nivåer och aktörer. Bland dessa har Sveriges kommuner en mycket viktig roll i arbetet och i princip alla kommuner har tagit fram egna indikatorer och strategier för hur de ska uppnå de mål som är relevanta för dem.

Det kan hävdas att den enskilda människans insats är viktig för att lösa många miljöproblem. Måttet ”ekologiskt fotavtryck” har tagits fram för att ge en indikation på hur mycket naturresurser ens livsstil konsumerar och det mäts i den areal som krävs för att förnya de resurser som använts (Global Footprint Network, 2015 och FN-förbundet, 2016). Att västländer idag förbrukar avsevärt mer resurser än mindre utvecklade länder är nog inte förvånande för någon. Sverige var 2014 rankat som nummer 10 på listan över länder med högst ekologiskt fotavtryck i genomsnitt per capita (WWF, 2014). För att lösa många miljöproblem krävs det alltså inte bara att stater, myndigheter och kommuner agerar. Till viss del är det också viktigt att enskilda individer kan motiveras att agera för att minska sin miljöbelastning (sitt ekologiska fotavtryck).

Eftersom kommunerna är den myndighetsnivå som är närmast den enskilda invånaren är det intressant att undersöka kommunernas ansträngningar för att engagera sina invånare i miljöfrågor och försöka förmå dem att minska sina ekologiska fotavtryck. Efter författaren gjort en överblick av Sveriges kommuner kunde det konstateras stora skillnader i om och hur de arbetar för att skapa ett miljöengagemang hos sina invånare. Frågan om vilka faktorer som förklarar om, och hur, kommuner arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet, är därför relevant att få svar på för att ligga till grund för hur Sveriges miljöarbete ska planeras i framtiden både på nationell och kommunal nivå.

Min uppfattning är dock att frågan om vilka faktorer som påverkar kommuner att arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet är dåligt utforskad. Avstamp kommer därför tas i den tidigare forskning som finns om kommuners miljöarbete och om medborgerligt engagemang och utifrån den utarbetade egna teorier som kan tänkas förklara skillnaderna mellan kommunerna. Undersökningens avsikt är att ta reda på vilka bakomliggande faktorer som påverkar en kommuns beslut att använda sig av styrmedel ägnade att skapa miljöengagerade invånare. I processen kommer även undersökas vilka styrmedel som finns tillgängliga för kommunerna och vilka de använder. De framtagna

¹ De 16 svenska miljö kvalitetsmålen består av: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv. Miljömålen guidas av ett generationsmål som innebär att vi ska förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska finnas inom en generation, senast 2020 (Naturvårdsverket/miljömålportalen, 2013). www.miljomal.se

teorierna kommer sedan analyseras för att ta reda på vilket förklaringsvärde de har på området och därmed bidra till att sprida lite ljus över ett relativt outforskat område.

2. Tidigare forskning

2.1 Bakgrund: varför är engagerade invånare eftersträvansvärt?

I sina undersökningar av Italiens regioner efter decentraliseringsprocessen från 1970-talet och framåt, konstaterar Putnam att ett lokalsamhälle med starka band och starkt socialt kapital gav effektivare institutioner än samhällen utan (Putnam, 1993). Han konstaterade att källan till detta starka sociala kapital var att samhällets invånare var engagerade i olika föreningar såsom idrottsföreningar, sångkörar med mera. Dessa skapade plattformar för möten och möjligheter att lära känna varann vilket skapade ett ökat förtroende bland medborgarna och i slutändan en större benägenhet att handla enligt det kollektivt bästa (Putnam, 1993). Det ökade sociala kapitalet ledde till att invånarna fick en stärkt tillit till varandra och även till samhällets institutioner. Tilltron till institutionerna gjorde att invånarna i större utsträckning var benägna att följa lagar och regler vilket i sin tur gav effektivare institutioner och en mer nöjd befolkning i regioner med starkt socialt kapital (Putnam, 1993).

Vad har då ovanstående med Sveriges kommuner att göra? Putnam studerade ett engagemang som uppstod genom föreningar och starka sociala kitt (på en frivillig basis) medan denna studie handlar om att kommuner ska skapa ett engagemang hos sina invånare som inte fanns sedan tidigare, alltså en ändrad riktning på var engagemanget skapas: nedifrån i jämförelse med uppifrån. Om det antas att engagerade invånare med ett starkt socialt kapital är önskvärt, eftersom det medför såväl ökad effektivitet som legitimitet för institutioners, inklusive kommuners, arbete (Forsberg, 2007, s. 67), är det intressant att fundera över hur engagemang kan skapas där ett sådant inte finns sedan tidigare. Detta gäller alla politikområden, men eftersom denna undersökning handlar om miljöengagemang kommer den hålla sig till det i resonemanget. Ökad effektivitet och legitimitet för institutionernas arbete skulle, för en miljöförvaltning i en av Sveriges 290 kommuner, innebära ett effektivare miljöarbete och en ökad förståelse hos invånarna för arbetet som görs, vilket kan ge bättre förutsättningar att nå miljömålen inom den utsatta tidsramen. Den ökade legitimiteten och förståelsen för miljöarbetet bör dessutom kunna förmå invånarna att införliva ett mer miljövänligt beteende i sin vardag, att de gör ansträngningar för att minska sitt ekologiska fotavtryck. Om detta beteende etableras kan det i sin tur skapa en positiv feedback-effekt för kommunens miljöarbete, på så vis att det då sker på två fronter, kommunalt och i hemmen. Miljöengagerade invånare kan alltså både skapa ökad legitimitet och bättre resultat för kommunens eget miljöarbete (Forsberg, 2007, s. 67), varför det verkar logiskt för kommuner att arbeta för att öka miljöengagemanget hos sina invånare.

Det sociala kapitalet kan fungera som en möjlig mekanism som skapar engagemang och Putnams studie handlade om hur socialt kapital uppstår spontant men vad händer när det inte gör det? Vad kan kommunerna göra för att skapa ett miljöengagemang hos sina invånare?

2.2 Vad kan kommunerna göra?

Lundqvist undersöker hur Sveriges kommuner ser på risken att det lokala miljöarbetet hamnar i ett politiskt dödläge (Lundqvist, 2012, s. 113-114). Han undersöker också vilka olika kategorier av verktyg inom miljöstyrning, kommunala åtgärder/verktyg för att minska kommunens miljöpåverkan, som finns att tillgå och vilka som används i störst utsträckning. Han utgår från fyra kategorier: *self-governance* (styra den egna verksamheten), *governance by provision* (styrning genom tillgängliggörande av särskilda tjänster exempelvis kollektivtrafik), *governance by authority* (traditionella styrmedel som lagstiftning exempelvis genom Plan- och Bygglagen) och *governance through enabling* (samordning och uppmuntran till handling genom exempelvis information, engagerande av lokalinvånare och samarbete med lokala företagare) (Lundqvist, 2012, s. 103 och 107-108). Vidare diskuterar Lundqvist vilka möjligheter och hinder de kommunala beslutsfattarna ser i sitt miljöarbete, givet de olika förutsättningar kommuner av olika storlek och resurser har att möta utmaningarna de ställs inför (Lundqvist, 2012, s. 104-105 och 109-113).

Vad denna undersökning fokuserar mest på, är vad Lundqvist kallar *enabling modes of government* då det i denna kategori ingår att skapa och uppmuntra engagemang hos kommunens invånare (Lundqvist, 2012, s. 103). Lundqvist konstaterar att endast en femtedel av Sveriges kommuner använder någon form av dessa styrmedel (Lundqvist, 2012, s. 109). Eftersom lågt stöd från invånarna ofta används som ursäkt för att inte göra mer på miljöområdet, menar Lundqvist att dessa engagerande styrmedel borde användas i ännu större utsträckning för att skapa bättre mottagande och förståelse för de miljöåtgärder som genomförs (Lundqvist, 2012, s. 114). Eftersom en stor del av miljöpåverkan kommer från de privata hushållen (Global Footprint Network, 2015), och om engagemang skapas för kommunens miljöarbete bör det finnas goda möjligheter att detta smittar av sig till den privata sfären och förmår invånarna att minska sina ekologiska fotavtryck. Mot bakgrund av vad som nämnts tidigare, att engagerade invånare påverkar effektiviteten och legitimiteten för miljöarbetet (Forsberg, 2007, s. 67), i kombination med att Lundqvist fann en tendens hos svenska kommuner att fokusera sina miljöåtgärder på insatser där små resurser skulle ge stora utslag (Lundqvist, 2012, s. 106), finner jag det anmärkningsvärt att inte fler kommuner väljer att engagera sina invånare i större utsträckning. Detta verkar kunna ge många positiva utslag på fler områden och nästan som ”gratis arbete” när det väl är igång.

Forsberg, som har gjort en sammanställning av forskningen kring utgångspunkterna för kommunernas miljöarbete (Forsberg, 2007, s. 7), nämner tre olika sätt som kommuner kan engagera sina invånare i det lokala miljöarbetet, som stämmer in på Lundqvists *enabling modes of governance*. Dessa handlar om folkbildning, problemlära organisering (miljöarbete under den kommunala nivån med kommunens stöd) och att bjuda in invånarna till dialogmöten om, och planering av, det lokala miljöarbetet (Forsberg, 2007, s. 67-72). Forsberg konstaterar dock, precis som Lundqvist, att dessa används i begränsad utsträckning och att särskilt vid användandet av folkbildande insatser har man till och med sett en nedgång sedan övergången från det lokala Agenda 21-arbetet till användandet av miljömål (Forsberg, 2007, s. 67-72).

2.3 Vad kan förklara skillnaderna?

Men vad påverkar en kommun att satsa på och våga använda sig av andra styrinstrument inom miljöarbetet än de normalt brukar använda, såsom miljöåtgärder främst i den egna verksamheten och åtgärder som ger snabba resultat på pappret (Lundqvist, 2012, s. 106-109)? Går det att urskilja faktorer som påverkar kommuners villighet att använda styrmedel ägnade att skapa ett miljöengagemang hos invånarna? I jakten på möjliga förklaringar till varför vissa kommuner väljer att arbeta för detta, medan andra inte gör det, utgår denna undersökning från nedanstående förslag på förklaringar.

Forsberg har bland annat skrivit om kommunstorlekens betydelse för dess miljöarbete (Forsberg, 2007, s.55-56). Större kommuner har fördelar såsom bättre ekonomi och administrativ kapacitet, varför det kan argumenteras att större kommuner bör ha bättre förutsättningar att både arbeta med de skyldigheter som ålagts dem från nationell nivå, och arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet (Forsberg, 2007, s. 55). Forsberg har dock även funnit att det, på grund av faktorer såsom starkare sociala kitt och långtgående traditioner av samarbete, kan vara lättare att engagera invånarna i en mindre kommun i miljöarbetet (Forsberg, 2007, s. 55). Mot bakgrund av detta vill jag ta reda på hur det ligger till, finns det ett samband mellan en kommuns storlek och dess benägenhet att arbeta för att engagera sina invånare i det lokala miljöarbetet? Både om det skulle vara så att större kommuner arbetar mer för att engagera sina invånare i miljöarbetet eller om det skulle visa sig att förhållandet är det motsatta, kan det misstänkas finnas ett samband mellan en kommuns storlek och dess vilja att arbeta för att engagera sina invånare. En förklaring till att större kommuner arbetar mer med detta kan vara möjligheten att tilldela resurser till miljöområdet och att den administrativa kapaciteten tillåter fler åtgärder att genomföras samtidigt. Skulle det visa sig att det inte finns någon skillnad mellan större och mindre kommuner får det antas att förklaringen ligger någon annanstans.

Mellan åren 1998-2002 och 2003-2008 kunde svenska kommuner söka statligt ekonomiskt investeringsstöd från Lokalt Investeringsprogram (LIP) respektive Klimatinvesteringsprogram (KLIMP). LIP var ett program för miljöinnovation och arbete för att främja den ekologiska hållbarheten (Naturvårdsverket, 2016 & Forsberg, 2007, s. 42). Relativt snart efter LIP avslutats lanserades KLIMP och ur detta program kunde kommunerna söka bidrag för långsiktiga investeringar för att minska sin klimatpåverkan (Naturvårdsverket, 2016). Åtgärder och erfarenheter från LIP och KLIMP har sedan sammanställts i ett Miljöinvesteringsregister (MIR) (Naturvårdsverket, 2016). Enligt Lundqvist borde kommuner som har emottagit något av, eller både, LIP och KLIMP vara mer villiga att använda sig av engagemangskapande åtgärder än kommuner som inte tilldelats sådant stöd (Lundqvist, 2012, s. 115). Forsberg menar dock att de statliga investeringsstöden med dess tävlingsinriktade karaktär och omfattande ansökningsprocess kan ha påverkat kommuner att ställa om sitt miljöarbete för att kunna ansöka om investeringsstöd, och att detta kan ha minskat betydelsen av kommunens storlek på hur de arbetar för att engagera sina invånare (Forsberg, 2007, s. 42 och 56). Detta innebär att när en mindre kommun med starka

sociala kitt som tidigare har arbetat med engagemangskapande åtgärder, bestämmer sig för att söka bidrag ur ett statligt investeringsprogram, blir den tvungen att ställa om sitt arbete mot de områden bidraget gäller och i processen riskerar de engagemangskapande åtgärderna att glömmas bort. Eftersom Lundqvist och Forsbergs påståenden emotsäger varandra är det av intresse att ta reda på hur det ligger till och vilken effekt de statliga investeringsstöden faktiskt fått på kommuners arbete för att engagera sina invånare i miljöarbetet. Skulle det visa sig att Lundqvist får stöd i större utsträckning än Forsberg kan det tolkas som att de statliga investeringsstöden har inspirerat kommuner att i större utsträckning använda sig av olika engagemangskapande miljöstyrmedel än kommuner som inte har beviljats stöd. Skulle det däremot vara på motsatt vis kan det alltså förklaras av att de statliga investeringsstöden likriktat miljöarbetet på kommunal nivå att fokusera mindre på engagemangskapande åtgärder.

Betydelsen av omvärldssamverkan diskuteras både av Forsberg och Lundqvist. De båda tycks överens om att vikten av praktiskt inriktad samverkan som fokuserar på problemlösning och erfarenhetsutbyte är stor (Forsberg, 2007, s. 39 & 41). Kommuner som ingår i ett nätverk tycks vara mer benägna att ta till sig ny information och arbeta med fler av de miljöstyrningsverktyg som finns att tillgå (Lundqvist, 2012, s. 114-115). Mot bakgrund av detta är det intressant att ta reda på i vilken utsträckning kommuner som ingår i nätverk arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet.

Forsberg skriver även om så kallade framkantskommuner, en kommun som har gjort ett aktivt och frivilligt val att göra mer än vad som krävs och gå i bräschen för miljöarbetet (Forsberg, 2007, s. 56). Framkantskommunerna kan, genom sin blotta existens inspirera andra, mindre aktiva, kommuner att öka sitt miljöarbete för att undvika att bli kallade eftersläntrare samt att de kan påverka andra kommuner genom att sprida inspiration och kunskap (Forsberg, 2007, s. 56-57). Min reflektion utifrån Forsbergs beskrivning av dessa kommuner, är att en kommun med uttalade ambitioner att vara en framkantskommun på miljöområdet, bör vara mer villig att använda sig av olika arbetssätt för att uppnå denna ambition. Därför är det intressant att undersöka om kommuner med en uttalad ambition att vara en framkantskommun inom miljöområdet, i större utsträckning arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet, än kommuner utan en sådan ambition.

Min uppfattning är att området om varför kommuner väljer att försöka skapa miljöengagemang hos sina invånare är relativt outforskat. Det finns mycket skrivet om kommunernas miljöarbete, men trots sökande efter litteratur relevant för mitt område, har det varit svårt att finna något som bidragit med fördjupad insikt och teorier. Rothstein (2003) har till exempel skrivit om sociala fällor och vilka typer av institutionell utformning som kan bidra till att skapa socialt kapital och engagemang. Det är förvisso nära mitt område men ur ett annat perspektiv. Möjligtvis kan det finnas mer information om engagemang och hur det skapas hos andra discipliner. Exempelvis skriver Bohner och Wänke (2002), från den psykologiska disciplinen om attityder och attitydförändring men ur ett psykologiskt perspektiv medan och Gardner och Stern (2002) skriver om vilka mänskliga beteenden

som är skadliga för miljön ur ett tvärvetenskapligt perspektiv mellan psykologi och miljövetenskap. Inom det statsvetenskapliga området har jag inte funnit mycket litteratur på området. Med anledning av detta kommer min undersökning bidra med information till ett tidigare relativt utforskat område, och kan förhoppningsvis bidra med ny insikt men också inspirera till ytterligare forskning inom området.

3. Syfte och hypoteser

Syftet med denna undersökning är att, mot bakgrund av resonemanget i föregående kapitel, ta reda på vilka faktorer som påverkar en kommun att arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet. För att ta reda på detta, har fyra hypoteser formulerats som kommer testas var för sig och tillsammans för att undersöka om någon av dem har ett större förklaringsvärde än övriga. De första fyra hypoteserna har sin grund i litteraturen i föregående kapitel. Ett par för att undersöka om litteraturen stämmer och andra för att undersöka vilket av de motstridiga bud i litteraturen som får stöd.

H1: Större kommuner arbetar i större utsträckning för att engagera sina invånare i miljöarbetet än mindre kommuner.

Om denna hypotes får stöd innebär det att större kommuner arbetar mer för att engagera sina invånare i miljöarbetet. Det innebär att förklaringsfaktorer som större ekonomi och effektivare administrativa system får stöd (Forsberg, 2007, s. 55). Men hypotesen har också en mothypotes, det vill säga att om hypotesen falsifieras innebär det att litteraturen som trycker på vikten av starka sociala kitt och traditioner av samarbete som oftare återfinns i mindre kommuner, får stöd (Forsberg, 2007, s. 55).

H2: Kommuner som har beviljats statligt investeringsstöd arbetar i större utsträckning med att engagera sina invånare i miljöarbetet än kommuner som inte beviljats stöd.

Skulle denna hypotes få stöd går det i linje med vad Lundqvist skriver om att investeringsstöden kan uppmuntra kommuner att använda en bredare uppsättning styrmedel, inklusive engagemangskapande (Lundqvist, 2012, s. 115). Även denna hypotes har en mothypotes: om hypotesen falsifieras innebär det att Forsberg får stöd i det han skriver om att ansökningsprocessen likriktar miljöarbetet och får kommunerna att fokusera mer på hårda styrinstrument (Forsberg, 2007, s. 56). Det kan förklaras av att kommuner som inte beviljats statligt investeringsstöd inte har behövt ställa om sitt miljöarbete för bidragets skull utan istället kunnat arbeta utan påverkan utifrån.

H3: Kommuner som ingår i ett kommunalt miljö nätverk, eller samverkar med omvärlden i miljöfrågor på annat vis, arbetar i större utsträckning med att engagera sina invånare i miljöarbetet.

Får hypotes tre stöd kan det förklaras av att det informations- och erfarenhetsutbyte samt stöd som nätverken innebär, har en stimulerande effekt på kommunernas benägenhet att arbeta för att skapa miljöengagemang hos sina invånare. Det finns förvisso en logisk mothypotes även här men det finns inget stöd i litteraturen för att nätverkande kommuner i mindre utsträckning skulle arbeta för

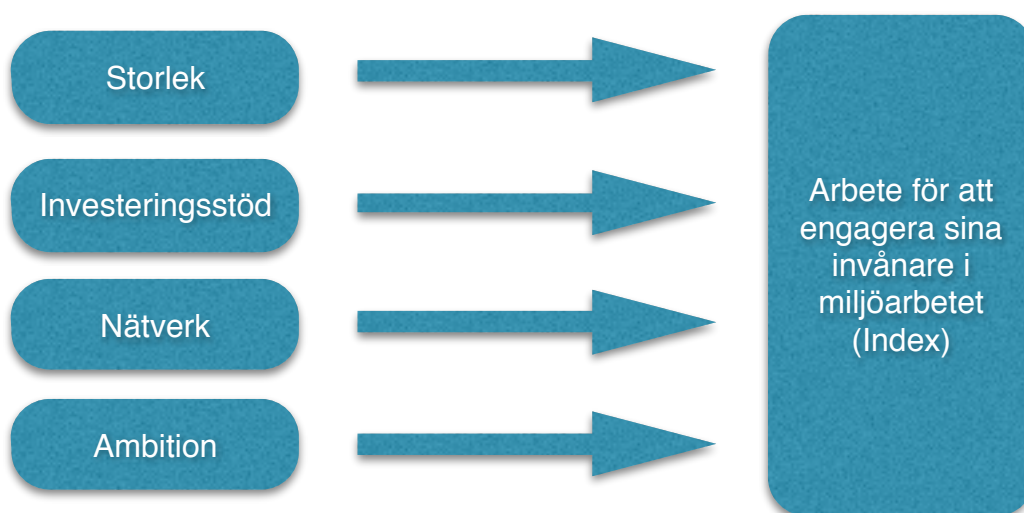
att engagera sina invånare i miljöarbetet. Det saknas dessutom en kausal mekanism som förklarar varför en sådan mothypotes skulle stämma. Mot bakgrund av detta valdes mothypotesen bort.

H4: Kommuner med uttalad ambition att vara en framkantskommun inom miljöområdet arbetar i större utsträckning med att engagera sina invånare i miljöarbetet än kommuner som saknar sådana uttalade ambitioner.

Om analysen visar att den fjärde hypotesen får stöd skulle det innebära att kommuner med en uttalad ambition att vara en framkantskommun är mer villiga att arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet. Hypotes fyra har också den en mothypotes som, om hypotesen falsifieras, skulle innebära att kommuner som *inte* har någon ambition att vara en framkantskommun, i större utsträckning arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet. Hypotesen må låta osannolik men en möjlig förklaring till en sådan skillnad kan vara att framkantskommuner fokuserar mer på de hårdare styrmedlen, exempelvis teknisk utveckling, medan kommuner som saknar ambition att vara en framkantskommun ändå arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet.

De fyra hypoteserna ger tillsammans en tydligare bild av vilka faktorer som påverkar om en kommuns arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet eller inte. Detta gäller engagemang på miljöområdet men har även ett förklaringsvärde på hur man skapar engagemang hos kommuninvånarna inom andra frågor.

Figur 3.1 Modell över undersökningens hypoteser 1-4. Riktningen på det förväntade sambandet illustreras här med en pil.

De fyra hypoteserna kan också väcka frågan om deras inbördes relation. Det finns ingen anledning att tro att hypoteserna skulle vara konkurrerande på så sätt att om den ene fick stöd skulle detta slå ut en eller alla de övriga hypoteserna. Jag ser det heller inte som något problem om en eller flera, eller rent av alla, av hypoteserna skulle få stöd. Det verkar snarare sannolikt eftersom kommuner är

såpass stora och komplicerade organismer att det känns logiskt att flera faktorer påverkar deras arbete. Däremot finns det skäl att misstänka att Storlek i själva verket är en bakomliggande variabel som dels har en direkt påverkan på kommunernas villighet att arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet, men som också påverkar de övriga variablerna i undersökningen. Det verkar sannolikt att kommunens storlek dels är den mest beständiga av variablerna i undersökningen, dels kan misstänkas påverka både möjligheterna att få statligt investeringsstöd, nätverkande och fastslående av en ambition. Det känns däremot mindre sannolikt att någon av de övriga variablerna skulle påverka kommunens storlek. Utifrån detta resonemang har även följande hypoteser formulerats:

H5: Storlek är en bakomliggande variabel som påverkar variabeln Investeringsstöd.

Möjliga förklaringsfaktorer till om denna hypotes får stöd är att större kommuner har fördelar i ansökningsprocessen till statliga investeringsstöd genom att de har mer resurser och ett mer effektivt administrativt maskineri. Skulle hypotesen falsifieras innebär det att sådana faktorer inte påverkar kommunernas möjligheter att beviljas bidrag.

H6: Storlek är en bakomliggande variabel som påverkar variabeln Nätverk.

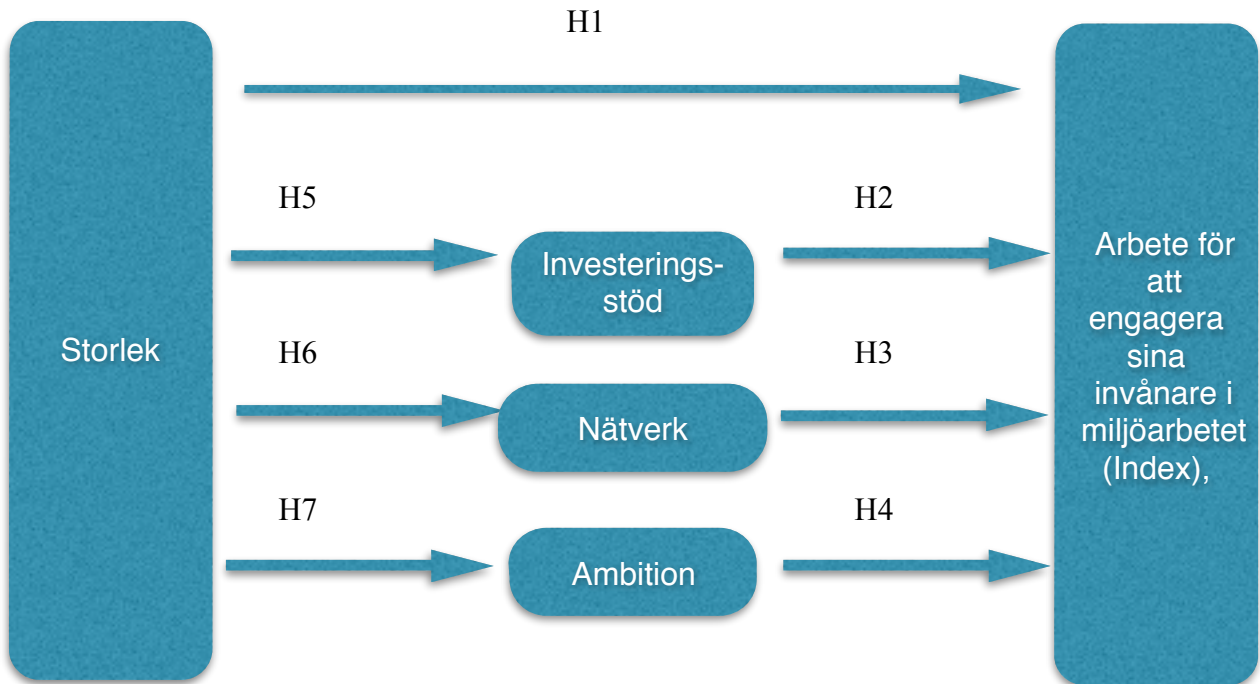
Skulle hypotes sex få stöd tyder det på att misstankar om att större kommuner har lättare att nätverka och skaffa samarbetspartners stämmer. Men det kan också innebära att, eftersom många av samarbetena är villkorade och har krav att leva upp till, har större kommuner lättare att leva förvärva medlemsskap. Skulle hypotesen falsifieras tyder det på att storleken inte påverkar kommunernas möjligheter att delta i nätverk och internationella samarbeten i miljöfrågor.

H7: Storlek är en bakomliggande variabel som påverkar variabeln Ambition.

Skulle hypotesen få stöd kan det förklaras av att större kommuner har lättare att uttala ambitioner eftersom de också vet att de har goda förutsättningar att leva upp till dem. En mindre kommun kan fortfarande ha ambitionen men kanske inte vågar uttala den av risken för negativa konsekvenser om de inte lever upp till ambitionen. Skulle hypotesen falsifieras innebär det att storleken inte påverkar kommuners villighet att tydligt uttala en ambition att vara en framkantskommun inom miljöområdet.

När Storlek hanteras som en bakomliggande variabel ser modellen över undersökningen istället ut på följande vis:

Figur 3.2 Modell över undersökningens hypoteser 1-7. Här behandlas Storlek som en bakomliggande variabel. Hypoteserna är inskrivna vid pilarna som även illustrerar det förväntade sambandets riktning.

4. Metod

4.1 Val av metod

För att undersöka de sju hypoteserna har en kvantitativ metod valts, med Sveriges 290 kommuner som analysenheter, det vill säga ett totalurval. Detta för att öka möjligheterna att upptäcka samband och kunna generalisera resultaten (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2007, s. 195). Materialet till undersökningen har samlats in från kommunernas hemsidor. För att urskilja om någon eller några faktorer påverkar den beroende variabeln (kommunernas arbete för att engagera sina invånare i miljöarbetet) i större utsträckning än andra kommer ett antal sambandsanalyser göras på det insamlade materialet. Den första för att undersöka om det över huvud taget finns skillnader i hur Sveriges kommuner arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet. Därefter kommer bivariata korrelationsanalyser göras för att undersöka om och hur de oberoende variablerna (Storlek, Investeringsstöd, Nätverk och Ambition) påverkar den beroende variabeln. Till sist kommer en multivariat analys göras för att se om någon av de oberoende variablerna har en större påverkan på den beroende variabeln än övriga.

Alternativa sätt som undersökningen kunnat genomföras på är till exempel att göra en kvalitativ fallstudie genom intervjuer av kommunanställda med miljöansvar. Detta alternativ valdes bort på grund av att det, hur intressant det än må vara och trots god intern validitet, skulle vara svårt att generalisera till Sveriges övriga kommuner (Esaiasson et al., 2007, s. 180-183). Även praktiska skäl vägde in då datainsamlingen genomfördes under sommaren och min misstanke var stark att det skulle bli svårt att få tag i tillräckligt med personer till intervjuerna i semestertider. Ett annat alternativ hade varit att använda ett färre antal, strategiskt utvalda kommuner, istället för totalurval. Detta alternativ valdes bort då det förvisso har möjligheter till en teoretisk generalisering men i det stora hela skulle det finnas många fallgropar i försöken att generalisera resultaten till övriga kommuner (Esaiasson et al., 2007, s. 180-183). Det hade också varit möjligt att använda ett slumpmässigt urval av kommunerna vilket hade gett goda möjligheter till generalisering. När insikten kom att det skulle vara praktiskt genomförbart att utföra undersökningen på ett totalurval gick det dock inte att motstå att göra så, trots en större arbetsbörda vid datainsamlingen, då det ger den bästa möjligheten att generalisera resultaten vilket är avsikten med undersökningen (Esaiasson et al., 2007, s. 196).

För att behandla och analysera den insamlade datan användes statistikprogrammet SPSS.

4.2 Den beroende variabeln

För att ge en omfattande och nyanserad bild av hur kommuner använder sig av olika metoder för att engagera sina invånare i miljöarbetet har en indexvariabel skapats. Den slår samman fem åtgärder som kommunerna skulle kunna använda för att engagera sina invånare i miljöarbetet (se Tabell 4.1) och ger en siffra mellan 0-14 beroende på hur många av de tillgängliga verktygen kommunen använder sig av och om de använder sig av något verktyg i större utsträckning än andra. Varje

använt politiskt styrverktyg ger ett ”poäng” i Indexet, oavsett om det är olika verktyg eller samma flera gånger. De möjliga styrverktygen i indexet bedöms vara jämbördiga och ingen tyngre än övriga.

Beslutet att ange den beroende variabeln i form av en indexvariabel togs då det är sannolikt att alla Sveriges kommuner, i någon grad, använder sig av metoder för att engagera sina invånare i det lokala miljöarbetet. Hade den beroende variabeln då mätts som en dikotomi, det vill säga att man mäter om kommunerna arbetar för att engagera sina invånare eller ej, där 1 visar på förekomst av engagemangskapande åtgärder och 0 att inga åtgärder förekommer, skulle det troligtvis inte bli en intressant undersökning då det är sannolikt att alla kommuner skulle få värdet 1. Detta visade sig stämma relativt väl då de flesta kommuner använde sig av någon form av verktyg för att engagera sina medborgare i miljöarbetet. 55 kommuner använde sig dock inte av något sådant verktyg över huvud taget.

Eftersom det inte gick att finna någon operationalisering, som använts vid tidigare undersökningar av engagemangskapande åtgärder, som kunde ligga till grund för indexet har en egen skapats. Grunden lades från tidigare forskning enligt tidigare kapitel och åtgärder i indexet identifierades sedan genom att ett antal kommunhemsidor söktes igenom för inspiration. När det inte längre gick att finna fler nya exempel på åtgärder som kunde anses engagemangskapande konstruerades en mall för att standardisera genomgången av hemsidorna (se Appendix A). Hemsidorna söktes igenom ur ett invånarperspektiv för att fylla i indexet. Invånarperspektivet anlades eftersom om informationen inte är lättfunnen för kommunens invånare är det inte särskilt sannolikt att den kommer påverka deras miljöengagemang.

Data för att fylla i indexet har samlats in genom en genomsökning av Sveriges kommuners hemsidor på jakt efter aktuella kampanjer eller projekt för att öka invånarnas engagemang i det lokala miljöarbetet. Datainsamlingen genomfördes under sommaren 2015 och till aktuella åtgärder räknades åtgärder som genomförts under andra kvartalet 2015 och sådana som var inplanerade för tredje kvartalet. Indexet innehöll ursprungligen 15 variabler för att det skulle finnas möjlighet att testa kriterievaliditeten, det vill säga huruvida de anses vara ett mått på det undersökningen vill mäta (Esaiasson et al., 2007, s. 68). Genom signifikanstest i SPSS konstaterades att ett antal av de ursprungliga variablerna i indexet fångade upp andra faktorer än avsett då signifikansnivån blev 0,54 (Cronbach's alpha). Normalt anses att signifikansnivån behöver vara minst 0,70 för att ett index ska vara tillräckligt bra (Sundell, 2012). Genom att undersöka vilka variabler som drog ner indexet på grund av att de mätte mer än avsett, och utesluta dem, kunde signifikansnivån höjas till 0,63. Denna siffra var fortfarande inte helt bra men eftersom den låg såpass nära 0,70 och det inte fanns någon annan variabel att höja signifikansnivån med, beslutade jag att det var okej men att jag skulle ha indexets signifikansnivå i bakhuvudet vid analysen av resultaten. Slutversionen av indexet visas i Tabell 4.1 och varje verktyg i indexet presenteras nedan var för sig. I Appendix B redovisas samtliga variabler som ursprungligen ingick i indexet.

Tabell 4.1 Indexkonstruktion över den beroende variabeln (kommunernas arbete för att engagera sina invånare i miljöarbetet). (Siffrorna i tabellen är exempelsiffror.)

Kommunalt verktyg	Kommun X	Kommun Y
Informationskampanj	3	1
Dialogmöten	0	1
Miljötips	0	0
Workshops / temadagar / events	1	0
Miljöstipendier och -pris	0	1
INDEX	4	3

Kommentar: I den första kolumnen listas de engagemangsskapande åtgärderna som ingår i indexet. I resten av kolumnerna listas kommunernas namn och sedan har det fyllts i hur många av de relevanta åtgärderna varje kommun använder sig av. I den understa raden läggs åtgärderna ihop och ger varje kommuns värde på indexet (absoluta tal).

Åtgärderna i indexet är mått på engagemangsskapande åtgärder då de alla är mötespunkter mellan kommun och invånare och att det i flera av fallen handlar om en tvåvägskommunikation. Nedan presenteras de närmre var för sig. Samtliga anses befinna sig på intervallskalenivå.

Informationskampanjer

Använder sig kommunen av informationskampanjer eller liknande kunskapshöjande insatser för sina invånare? Informationskampanjer anses vara engagemangsskapande åtgärder då de är avsedda att höja kunskapsnivån om miljöarbetet och inspirera till miljömedveten livsstil (Forsberg, 2007, s. 67-68). Även Lundqvist klassar informationskampanjer som *enabling modes of government* (Lundqvist, 2012, s. 108).

Dialogmöten

Använder sig kommunen av dialogmöten i miljöfrågor? Åtgärden bedöms engagemangsskapande då invånarna bjuds in för att delta i kommunens utveckling och/eller planering inom miljöområdet (Forsberg, 2007, s. 69-70). Deras synpunkter efterfrågas och de har möjlighet att ställa frågor och diskutera. Dialogmöten kan även användas för att stärka legitimiteten och skapa acceptans för miljöarbetet (Forsberg, 2007, s. 67 & 69-70).

Workshops/temadagar/events

Anordnar kommunen workshops, temadagar eller events inom miljöområdet? Dessa fungerar som verktyg för att engagera invånarna i miljöarbetet (Forsberg, 2007, s. 69) då det blir en mötespunkt mellan kommun och invånare som dels har kunskapshöjande funktion men som också öppnar upp möjligheter att väcka frågor och komma med synpunkter på kommunens arbete.

Miljötips

Ger kommunen tips på sin hemsida om hur invånarna kan minska sitt ekologiska fotavtryck? Miljötips på kommunens hemsida är konkret guide till hur den enskilde kan bli mer miljömedveten i sin vardag och minska sitt ekologiska fotavtryck. Åtgärden skiljer sig från informationskampanjerna genom att den inte har lika stora kunskapshöjande ambitioner utan kan följas utan förklaringar.

Miljöstipendier och -pris

Delar kommunen ut priser eller stipendier för särskilda insatser för miljön? Många av kommunerna delar ut pris eller stipendier till invånare som utmärkt sig genom insatser för miljöarbetet, vilket anses fungera både inspirerande och som kan ge en positiv feedback-effekt på det allmänna engagemanget när dessa insatser lyfts och uppmärksammas i kommunen under festliga omständigheter.

Ett par potentiella validitetsproblem kan identifieras. Det är möjligt att det finns åtgärder från kommunernas sida som inte noteras på hemsidan. Det kan finnas kommuner som inte satsar på sina hemsidor och som har både ambitioner och genomför ett kraftfullt arbete som inte syns på hemsidan. Data kan ha missats vid insamlingen, särskilt när det kommer till storstadskommunerna som är uppdelade i stadsdelsförvaltningar som i sin tur har egna hemsidor. Det kan även finnas åtgärder inom andra områden än just miljö som ”spiller över” och påverkar invånarnas miljöengagemang även om det inte var åtgärdens avsikt. Trots dessa möjliga problem med begreppsvaliditet och reliabilitet anses indexet kunna bidra till undersökningen och visa var samband finns.

4.3 De oberoende variablerna

Utifrån hypoteserna har ett antal oberoende variabler identifierats som kan tänkas påverka den beroende variabeln. De har operationaliserats enligt nedan och Tabell 4.2 ger en översiktlig bild av datamatrikens utformning. Nedan följer en mer detaljerad genomgång av de oberoende variablerna.

Variabeln Storlek

Då det inte finns någon allmänt antagen definition av vad som kan klassas som en ”större” respektive ”mindre” kommun har en egen kategorisering skapats för denna undersökning.² Beslutet att använda befolkningsmängd för att möta kommunernas storlek togs då detta även utgör beskattningsunderlaget och kan ge en indikation om kommunens tillgängliga resurser. Då Forsberg endast har tittat på ”större” respektive ”mindre” kommuner i sin utredning som storleksvariabeln är baserad på (Forsberg, 2007, s. 55-56), har en avgränsning gjorts till att klassificera kommunerna i tre storleksgrupper. Detta val gjordes med förhoppningen att det ska ge ett tydligare resultat. Om de delats in i två grupper skulle troligtvis för många av de ”mellanstora kommunerna” hamna i

²De flesta vedertagna definitioner som finns, såsom SKLs kommungruppsindelning, är oftast mer nyanserade och innefattar bland annat faktorer såsom tätortsgrad och förekomst av storstad. Dess indelningar skulle inte kunna användas i sin helhet vilket skulle medföra att en stor del av kommunerna skulle falla utanför undersökningen.

respektive kategori och leda till svårtolkade resultat. Alternativt hade kommunerna kunnat delas in i fler och mer nyanserade kategorier då det finns risk att den valda kategoriseringen är så bred att relativt stora kommuner faller in i kategorin ”mindre kommuner”. Troligtvis hade undersökningen mått väl av att även titta på faktorer såsom tätortsgrad med mera men här var en avgränsning tvungen att göras.

Med inspiration från Naturvårdsverkets (2015) och Sveriges Kommuner och Landstings (2010) kategoriseringar har nedanstående storlekskategorier skapats. Information om befolkningens mängd har hämtats från Statistiska Centralbyråns befolkningsstatistik från första kvartalet 2015 (Statistiska Centralbyrån, 2015). Variabeln anses befinna sig på ordnalskalenivå och sträcker sig mellan 1-3.

1: Mindre kommuner = Kommuner med upp till 50 000 invånare. I denna kategori hamnade 243 av Sveriges kommuner.

2: Mellanstora kommuner = Kommuner med 50 000 - 100 000 invånare. I denna kategori hamnade 32 av Sveriges kommuner.

3: Större kommuner = Kommuner med över 100 000 invånare. I denna kategori hamnade 15 av Sveriges kommuner.

Variabeln Investeringsstöd

Variabeln anger om kommunen har beviljats stöd från ett eller flera statliga investeringsprogram inom miljöområdet. Variabeln är anses befinna sig på intervallskala där

1 = Ja, kommunen har beviljats statligt investeringsstöd, och

0 = Nej, kommunen har inte beviljats statligt investeringsstöd.

Informationen har hämtats från Naturvårdsverkets redovisningar av LIP och KLIMP. Dessa program valdes då de är de största enskilda satsningarna på miljö i Sverige och dessutom är avslutade projekt vars resultat har kunnat utvärderas (Naturvårdsverket, 2008 och 2013). 176 av Sveriges kommuner har någon gång har beviljats något av bidragen medan 114 kommuner inte har beviljats bidrag.

Det kan dock vara så att kommuner som ansökt, men inte beviljats, bidrag ur programmen, ändå har påverkats då viss omställning görs redan vid ansökningsprocessen. Det hade därför varit ett alternativ att nyansera variabeln genom att inkludera alternativet ’ansökt men inte beviljats investeringsstöd’. Detta skulle dock ha inneburit ett betydligt svårare insamlingsarbete, mot ett resultat som inte egentligen skulle tillföra så mycket till undersökningen, varför en avgränsning gjorts.

Variabeln Nätverk

Variabeln mäter om, och hur många, nätverk i miljöfrågor kommunen ingår i. Denna variabel anges på intervallskalenivå och sträcker sig mellan 0-7. Det kan också antas att en kommun som ingår i fler nätverk gör så av faktiskt intresse och inte på grund av ett pliktskyldigt passivt medlemskap.

Datan har inhämtats i två steg där det första var att identifiera så många nätverk som möjligt, vars syfte är att sprida information och inspiration kring miljöarbete, och gå igenom deras medlemsregister. I steg två har hemsidorna hos de kommuner, som inte har dykt upp i något medlemsregister hos kända nätverk, sökts igenom på jakt efter medlemskap i något annat nätverk eller liknande samarbete. Om ett nytt nätverk identifierades under datainsamlingen gick dess medlemsregister igenom för att inte missa något medlemskap (se Appendix C för vilka nätverk som ingår i undersökningen).

Datainsamlingen visar att 158 av Sveriges kommuner ingick i 1-3 nätverk medan endast 15 kommuner ingick i fyra eller fler nätverk. 7 var det högsta antal nätverk en kommun ingick i och 116 av kommunerna ingick vid undersökningens tidpunkt inte i något nätverk. Det kan naturligtvis finnas risk för att något nätverk har missats vid insamlingen och det kan även vara så att kommuner ingår i mindre formella samarbeten som i lika stor grad påverkar dess miljöarbete utan att lämna officiella avtryck.

Variabeln Ambition

Variabeln anger om kommunen har en uttalad ambition att vara en så kallad framkantskommun inom miljöområdet. Den anges på intervallskalenivå där kommunerna tilldelats värdet 0 eller 1:

1 = Ja, kommunen har en uttalad ambition, och

0 = Nej, kommunen har ingen uttalad ambition.

Data om denna variabel har samlats in från kommunernas hemsidor. Här har ett beslut tagits att en uttalad ambition värd namnet bör finnas tydligt kommunicerad på hemsidorna och gärna på förstasidan i kommunens presentation. Hänsyn har tagits till om kommunen inte alls presenteras på startsidan, då bör det stå tydligt under ”miljöfliken”. För att minska risken att missa en ambition har även dokument såsom miljöpolicy och miljömål undersökts. Det finns dock en risk att en kommun kan ha en hög ambition utan att presentera den på sin hemsida. Ett par exempel på uttalade ambitioner lyder som följande:

”Lerums vision är att bli Sveriges ledande miljökommun!”

(www.lerum.se, 2015-07-09)

”Vår strävan är att vara en föregångskommun inom energi- och miljöområdet.”

(Enköpings kommun, www.enkoping.se, 2015-07-12)

”Gotland ska bli en världsledande ö-region i miljö- och klimatfrågor.”

(Gotland, www.gotland.se/miljo, 2015-07-14)

Efter genomgången konstaterades att 22 av Sveriges kommuner hade en uttalad ambition att vara en framkantskommun inom miljöarbetet tydligt kommunicerad på sina hemsidor.

Datamatriisen

När samtliga variabler nu har presenterats mer ingående ser datamatriisen, som i slutändan använts för den statistiska analysen, ut som följande:

Tabell 4.2 Datamatriisens utformning. Tabellen visar den färdiga datamatriisens utformning, efter kategoriseringar och datainsamling, som sedan användes vid analysen. (Siffrorna i tabellen är exempelsiffror och anges i absoluta tal.)

Kommun	Storlek (1-3)	Statligt investerings-stöd (1=ja, 0=nej)	Antal nätverk (0-7)	Uttalad ambition (1=ja, 0=nej)	Beroende variabeln (0-14)
Kommun X	2	1	2	1	4
Kommun Y	1	0	1	0	2

Efter att datainsamlingen var genomförd och datamatriisen ifylld, stod ett par iakttagelser ut. Bland annat upplevelsen att information på kommunernas hemsidor sällan är lättillgänglig vilket väcker frågan om hur många av kommunens invånare som brukar använda dess hemsida för att uppdatera sig om vad som händer. En annan reaktion förvåningen över att det fanns kommuner som tycktes extremt passiva i sitt miljöarbete, exempelvis Bromölla som inte uppdaterat hemsidans miljöflik sedan 2009 eller Bräcke som inte har reviderat sina miljömål sedan 2002. När det gäller ambition tycktes de flesta kommuner lägga sig lite lägre genom att säga att ”de vill bidra till” en hållbar framtid eller ”göra sin del”, istället för att sticka ut hakan och säga att de vill leda vägen. Många mindre kommuner har också valt att ”leja ut” delar av sitt miljöarbete till regionala paraplymyndigheter som ansvarar för ett par kommuners miljöarbete tillsammans. Dessa regionala lösningar tycks dock fokusera på tillsynsverksamhet och inte strategiska frågor, varför det strategiska miljöarbetet tycks falla mellan stolarna. Trots kritik mot detta sätt att arbeta är det förståeligt med tanke på att mindre kommuner oftast även har mindre resurser att använda för att uppfylla kraven som ligger på dem.

4.4 Alternativa variabler

Det kan tyckas att det finns fler variabler som borde vara intressanta att undersöka i analysen. Det första som antagligen dyker upp i läsarens huvud är frågan om inte kommunens politiska färg påverkar miljöarbetet. Anledningen till att politisk färg inte ingår i denna undersökning är att det finns forskning som tyder på att detta inte har någon större påverkan på kommunens miljöarbete (Forsberg, 2007, s. 62). Det hade förvisso varit intressant att undersöka om den forskningen får stöd men det konstaterades att operationalisering och kategorisering av en sådan variabel skulle bli alltför omfattande för denna undersökning. Den hade behövt innefatta politisk färg, koalitioner och specialpartier/enfrågepartier som kanske endast finns i enstaka kommuner. Dessutom hade hänsyn behövt tas till huruvida det politiska styret har varit stabilt över tid eller om det tillsats vid det senaste valet. Med anledning av detta beslutades att inte undersöka huruvida den politiska färgen påverkar kommunernas villighet att arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet.

En annan intressant variabel hade varit om kommuners relativa rikedom är något påverkar miljöarbetet. Denna faktor valdes bort då det finns otaliga sätt att räkna ut huruvida en kommun kan klassas som rik eller mindre rik. En sådan variabel skulle alltså alltid kritiseras med att fel metod använts för att räkna ut den relativa rikedom. Många av de olika sätten att räkna tar dessutom storlek och befolkningsmängd med i beräkningen vilket skulle innebära att undersökningen skulle ha två variabler som delvis mäter samma sak.

En sista variabel som valdes bort var förekomsten av eldsjälur i kommunen. Forsberg skriver att dessa troligtvis har en stor effekt på miljöarbetet, särskilt i mindre kommuner genom att de är drivande i miljöarbetet (Forsberg, 2007, s. 51-52). Anledningen till att denna variabel valdes bort var att den skulle vara mycket svår, och troligtvis ganska godtycklig, att operationalisera och skulle kräva en djupare undersökning av varje kommun för att kunna lokalisera eventuella eldsjälur.

4.5 Validitet

Begreppsvaliditet och reliabilitet för undersökningens variabler har redan diskuterats i samband med att dessa presenterades. Denna undersökning handlar om relativt abstrakta begrepp såsom engagemangskapande styrmedel vilket gör operationaliseringen svår (Esaiasson et al., 2007, s. 65-66), men jag anser att den håller för undersökningen. I indexets fall testades dessutom ett par olika operationaliseringar innan den slutgiltiga versionen beslutades, en form av kriterievaliditet (Esaiasson et al., 2007, s. 68) för att skapa ett så användbart index som möjligt.

När det gäller undersökningens reliabilitet, det vill säga att det inte gjorts slumpmässiga eller osystematiska fel i samband med datainsamlingen och databehandlingen (Esaiasson et al., 2007, s. 70-71), så har mallen för datainsamlingen skapats för att standardisera denna och undvika slarvfel. Dubbelkontroller har genomförts i samband med databehandlingen för att minska risken för felbehandling.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang om begreppsvaliditet och reliabilitet som tillsammans utgör resultatvaliditeten, det vill säga att undersökningen mäter det den avser att mäta (Esaiasson et al., 2007, s. 63), bedöms att det finns ett antal fallgropar men att resultatvaliditeten ändå är god.

När det gäller undersökningens interna validitet och orsakmodell (Esaiasson et al., 2007, s. 64) anser jag det oproblematiskt att behandla storleken som en bakomliggande variabel då den är mest konstant i tid och ingen av de övriga variablerna skulle påverka kommunernas storlek. Även variablerna investeringsstöd (delades ut mellan 1998-2008), nätverk (som är långsiktiga arbeten) och ambition anses ligga tidigare i tid än kommunernas arbete för att engagera sina invånare i miljöarbetet idag. Den här typen av arbete kan naturligtvis ha förekommit tidigare men undersökningen fokuserar på det arbete som sker idag. Även den externa validiteten bedöms som god då undersökningen använder sig av totalurval (Esaiasson et al., 2007, s. 64). Däremot är

kontexten relativt bunden till Sverige och det är osäkert om undersökningen skulle kunna generaliseras utanför landets gränser. Detta var i och för sig inte målet med undersökningen men är ändå något att ha i bakhuvudet.

5. Resultatredovisning och analys

Innan resultatet av analyserna visas och diskuteras, presenteras först hur de olika variablerna kom att se ut efter datan samlats in. I Tabell 5.1 visas en mer detaljerad bild av indexet, den beroende variabeln. De vanligaste värdena på indexet var ett (65 kommuner) och två (63 kommuner) verktyg användes för att engagera sina invånare i miljöarbetet. Endast en kommun (Göteborg) använde sig av 14 verktyg medan 55 kommuner inte använde sig av något verktyg alls. Sollentuna hade precis lanserat en ny hemsida när datainsamlingen pågick och hade stora problem med sidan varför kommunen har fått räknas som bortfall i analysen.

Tabell 5.1 Beskrivande statistik över undersökningens Index. Fördelningen över hur många av Sveriges kommuner som, under andra kvartalet av 2015, använde sig av olika många engagemangskapande åtgärder eller hade sådana inplanerade det tredje kvartalet (absoluta tal) och den procentuella fördelningen.

Möjliga värden på Index.	Antal kommuner som har varje möjligt värde.	Procent.
0	55	19,0
1	65	22,4
2	63	21,7
3	47	16,2
4	23	7,9
5	17	5,9
6	7	2,4
7	2	0,7
8	5	1,7
9	0	0,0
10	3	1,0
11	0	0,0
12	1	0,3
13	0	0,0
14	1	0,3

Kommentar: Indexet är additivt och bygger på data insamlad från kommunernas hemsidor under sommaren 2015 gällande åtgärder som genomförts/planerats under andra till tredje kvartalet 2015. För varje åtgärd har kommunen ett ”poäng” på indexet som sedan slagits ihop till kommunernas indexvärde. N: 290 kommuner varav en kodades som saknad. Medianen, som bättre justerar för extremvärden är 2 och standardavvikelsen 2,15.

Här kan identifieras att indexet inte är så välbalanserat vilket eventuellt kan vara en faktor till dess lägre signifikansnivå. Ett alternativ hade varit att utesluta variabelvärden som översteg 5 för ett mer balanserat index men eftersom min avsikt med undersökningen var att även undersöka stora skillnader mellan kommuner, och om vissa kommuner använde sig av ett engagemangskapande verktyg i större utsträckning än andra, hade uteslutande av variabelvärden över 5 haft en begränsande effekt.

I Tabell 5.2 syns beskrivande statistik över de fem variablerna som ingår i analysens datamatrix.

Tabell 5.2 Beskrivande statistik över undersökningens datamatrix. Medelvärde (absoluta tal), Standardavvikelse (absoluta tal) och Min- respektive Maxvärde (absoluta tal) för värdena Sveriges kommuner tilldelats på variablerna i datamatrixen.

Variabel	N	Medelvärde	Standard- avvikelse	Min	Max
Index	289	2,29	2,15	0	14
Storlekskategori	290	1,21	0,52	1	3
Investeringsstöd	290	0,61	0,49	0	1
Nätverk	289	1,35	1,12	0	7
Ambition	289	0,08	0,27	0	1

Kommentar: I tabellen visas antalet analysenheter (det vill säga kommuner) som det finns data från för varje variabel, de olika variablernas högsta och lägsta möjliga värde, standardavvikelsen och medelvärdet.

För att analysera om det finns några samband mellan variablerna i undersökningen görs först en bivariat korrelationsanalys mellan alla variabler som ingår i analysen (Sundell, 2010, a).

Tabell 5.3 Korrelationsmatrix över den bivariata korrelationen mellan samtliga undersökningens variabler. Tabellen visar styrkan och riktningen på sambandet mellan variablerna (korrelationskoefficienter, Pearsons r).

	Index	Storleks- kategori	Investerings- stöd	Nätverk	Ambition
Index		,52**	,29**	,51**	,51**
Storlekskategori	,52**		,26**	,57**	,51**
Investeringsstöd	,29**	,26**		,25**	,07
Nätverk	,51**	,57**	,25**		,49**
Ambition	,51**	,51**	,07	,49**	

Kommentar: ** = Korrelationen är signifikant på 0,01-nivån.

Tabellen visar det bivariata sambandets styrka och riktning mellan undersökningens samtliga variabler (Pearsons r). Sambandet kan variera mellan -1 och +1. Värden runt 0 innebär att det inte finns ett linjärt samband mellan variablerna. (Esaiasson et al., 2007, s. 414-416).

Korrelationsmatrisen visar att variablerna Storlek, Nätverk, Ambition och Index alla har en relativt hög, positiv korrelation med alla variabler utom Investeringsstöd. Investeringsstöd har en jämförelsevis låg korrelation med alla andra variabler i matrisen även om sambandet finns där och är positivt. Detta kan möjligtvis bero på att investeringsstöden är såpass riktade och därför inte har kommit att smitta av sig till andra områden av miljöarbetet. Ambition och Investeringsstöd har nästan en nollkorrelation vilket innebär att det saknas ett linjärt samband mellan dessa två variabler (Esaiasson et al., 2007, s. 414-416). Det faktum att signifikansen är 0,01 på alla samband utom ett (det mellan ambition och investeringsstöd) innebär att koefficienten (sambandet mellan den beroende och den oberoende variabeln), med 99% säkerhet, inte är 0, vilket innebär att det finns ett

samband mellan variablerna och att det är positivt (Sundell, 2010, a och Sundell, 2010, b samt Esaiasson et al., 2007, s. 414-416).

För att analysera sambandet mellan de oberoende variablerna och index under kontroll för varandra, görs en multivariat regressionsanalys som presenteras i Tabell 5.4. I modell I syns det bivariata sambandet ("Beta") mellan variabeln Storlek och Index. Detta eftersom det finns en misstanke om att Storlek är en bakomliggande variabel. I modell II analyseras sedan hur sambandet förändras under kontroll för övriga variabler.

Tabell 5.4 Regressionstabell. I modell I syns det bivariata sambandet mellan Storlek och Index och i Modell II undersöks hur sambandet förändras under kontroll för övriga variabler. Standardiserade b-koefficienter ("Beta") Standardavvikelsen anges inom parentes.

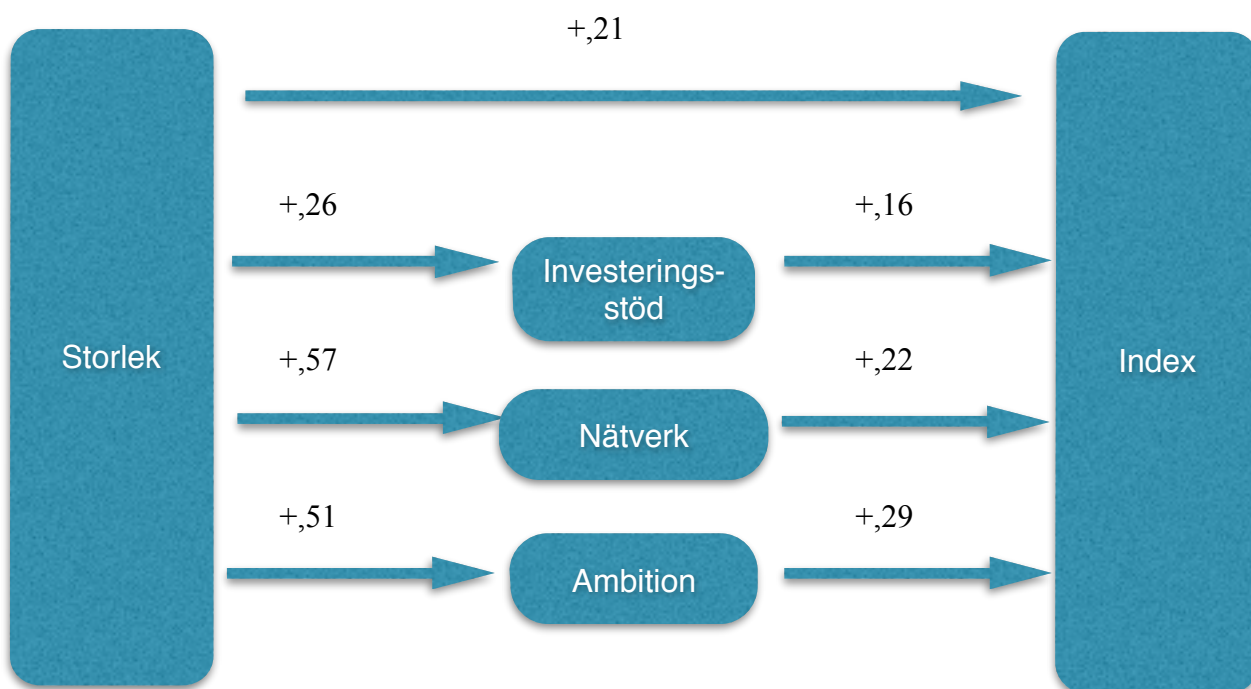
	Modell I	Modell II
Storlek	0,52***	0,21** (0,25)
Investeringsstöd		0,16** (0,21)
Ambition		0,29*** (0,45)
Nätverk		0,22*** (0,09)
N	289	289
R2 (justerat)	0,27	0,40

Kommentar: *** = Signifikansen lägre än 0,001. ** = Signifikansen lägre än 0,010. Detta innebär att koefficienten (sambandet) inte är 0 med 99,9% respektive 99% säkerhet (Sundell, 2010, b). Beta anger hur starkt sambandet är och dess riktning, det vill säga om det är positivt eller negativt (Sundell, 2011).

I regressionstabellen syns tydligt hur det direkta sambandet mellan samtliga oberoende variabler och indexvariabeln försvagas när de analyseras under kontroll för varandra. Sambandet kvarstår dock relativt starkt och har en fortsatt hög signifikansnivå vilket innebär att alla oberoende variabler har ett positivt samband med Index och att ingen av variablerna konkurreras ut av de andra. I vissa analyser skulle det kunna vara problematiskt att samtliga variabler har ett positivt och relativt starkt samband med den beroende variabeln. Eftersom den beroende variabeln i denna undersökning utgörs av en så komplicerat sammansatt sak som vad som påverkar kommuners agerande kan det dock inte anses förvånande att flera faktorer påverkar utfallet.

För att undersöka hypoteserna 5-7, om Storlek är en bakomliggande variabel som påverkar genom övriga oberoende variabler, genomfördes en stiganalys som redovisas i Figur 5.1.

Figur 5.1. Modell över resultatet av undersökningens hypoteser. Styrkan och riktningen på sambandet (standardiserade b-koefficienter, Beta) mellan samtliga variabler och Index när Storlek behandlas som en bakomliggande variabel som dels påverkar Index direkt och dels påverkar Index indirekt genom övriga variabler.

Stiganalysen visar att det stämmer att kommunens storlek fungerar som en bakomliggande variabel som påverkar alla övriga variabler, särskilt ambition och nätverk. Genom att räkna om värdena till procent blir resultatet något tydligare. Då framgår att 7,9 % av storlekens totala effekt går genom Investeringsstöd, 23,7 % går genom Nätverk och 28,1 % går genom Ambition. Storlekens direkta effekt blir 40,1 % av den totala effekten som alltså är +0,52 (vilket även syns i Tabell 5.3 och Tabell 5.4).

Genomgång av hypoteserna

När datan har analyserats är det möjligt att uttala sig om vad analyserna ger för svar på undersökningens hypoteser.

H1: Större kommuner arbetar i större utsträckning för att engagera sina invånare i miljöarbetet än mindre kommuner.

Denna hypotes får stöd i analyserna som visar att styrkan i sambandet mellan variablerna Storlek och Index var +0,52, varav +0,21 utgjorde styrkan i det direkta sambandet. Detta talar för att faktorer såsom större resurser och bättre administrativ kapacitet i större grad påverkar kommunernas arbete för att engagera sina invånare i miljöarbetet än starka sociala kitt och långtgående traditioner av gemensam problemlösning.

Det är möjligt att styrkan i sambandet mellan Storlek och Index hade sett annorlunda ut om kategoriserierna av kommunernas storlek varit mer nyanserad. Det hade varit intressant att veta, om kategoriseringen hade tillåtit *riktigt små* kommuner att bilda en egen kategori, om det hade kunnat iakttagas samband som ger stöd åt att det skulle vara lättare att väcka engagemang i små kommuner med starka sociala band och långtgående traditioner av gemensam problemlösning som Forsberg diskuterar (2007, s. 55). Med facit i hand hade en sådan kategorisering kanske varit att föredra då den antagligen hade gett mer nyanserade resultat.

H2: Kommuner som har beviljats statligt investeringsstöd arbetar i större utsträckning med att engagera sina invånare i miljöarbetet än kommuner som inte har beviljats stöd.

Denna hypotes får ett visst stöd men sambandet är svagare än övriga, +0,16, vilket innebär att Investeringsstöd har ett mindre samband med om kommunen arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet än övriga oberoende variabler. Lundqvist (2012), som menade att investeringsstödet påverkar kommunernas arbete, får alltså mer stöd än Forsberg (2007) men sambandet är så svagt att det kan misstänkas vara ett relativt marginellt samband mellan Investeringsstöd och Index. Detta kan förklaras av att Forsbergs tankar om att de statliga investeringsstöden varit kraftigt riktade stämmer och att de därför inte kunnat spilla över och påverka områden utanför de som bidragen var ämnade för.

H3: Kommuner som ingår i ett kommunalt nätverk, eller samverkar med omvärlden i miljöfrågor på annat vis, arbetar i större utsträckning med att engagera sina invånare i miljöarbetet.

Även denna hypotes får stöd. Sambandet är positivt och relevant även om det försvagas till +0,22 under kontroll för övriga oberoende variabler. Sambandet är relevant och nätverk påverkar alltså kommunen att engagera sina invånare i miljöarbetet, vilket går i linje med vad både Lundqvist (2012) och Forsberg (2007) skriver. Sambandet kan förklaras av att nätverkande har en positiv påverkan på kommunernas engagemangskapande åtgärder genom exempelvis erfarenhetsutbyte och forum för inspiration.

H4: Kommuner med en uttalad ambition att vara en framkantskommun inom miljöområdet arbetar i större utsträckning med att engagera sina invånare i miljöarbetet än kommuner som saknar sådana uttalade ambitioner.

Hypotesen om kommunernas ambition tycks vara den som får starkast stöd, efter kommunernas storlek. Under kontroll för övriga variabler är styrkan i sambandet mellan Ambition och Index +0,27. Sambandet är tillräckligt för att misstänka att en kommun med uttalad ambition att ligga i framkant med sitt miljöarbete är mer villig att använda sig av en bredare uppsättning styrmedel för att arbeta mot detta mål. Att de också vill engagera sina invånare är en logisk del i det. Något att ha

i åtanke vid tolkningen av denna variabel är att det var ett mycket litet antal av Sveriges kommuner som hade en sådan ambition, vilket kan tänkas påverka resultatet av analysen.

H5: Storlek är en bakomliggande variabel som påverkar variabeln Investeringsstöd.

Hypotesen får stöd i analyserna och Storlek visas ha ett positivt samband med Investeringsstöd på +0,26 vilket är den svagaste påverkan på en oberoende variabel i undersökningen. Den är dock relevant. Analyserna visar också att av storlekens totala effekt på Index så går endast 7,9 % genom variabeln Investeringsstöd. Att sambandet mellan Storlek och Investeringsstöd var lägre än övriga kan förklaras av att investeringsstöden inte var avsedda att skapa skillnader mellan stor och liten kommun. Dessutom infördes, i slutet av KLIMP-programmet ett ansökningsbidrag för att minska skillnaderna mellan stora och små kommuners möjligheter att ansöka om investeringsstödet (Forsberg, 2007, s. 45).

H6: Storlek är en bakomliggande variabel som påverkar variabeln Nätverk.

Även denna hypotes får stöd i analyserna vilka visar att sambandet mellan Storlek och Nätverk är mycket starkt, +0,57, vilket kan förklaras av att större kommuner utgör mer attraktiva samarbetspartners och kan ha bättre förutsättningar att leva upp till de åtaganden och kriterier som medlemskap i nätverken medför. Stiganalysen visade att av storlekens totala effekt går 23,7 % genom variabeln Nätverk.

H7: Storlek är en bakomliggande variabel som påverkar variabeln Ambition.

Hypotes sju får också stöd och analyserna visar att det positiva sambandet mellan Storlek och Ambition är +0,51, vilket är ett starkt samband. Detta kan förklaras av att större kommuner kan våga sticka ut hakan och uttala en ambition då de har bättre resursmässiga förutsättningar att leva upp till den. Det behöver inte betyda att kommuner som inte har uttalat en ambition på området är ambitionslösa, de kanske helt enkelt inte kan riskera att slå fast ambitionen av rädsla för negativa konsekvenser om de inte kan leva upp till den. Av storlekens totala effekt går 28,1% genom Ambition. Även här måste det låga antalet kommuner med uttalad ambition hållas i bakhuvudet så resultatet inte överskattas.

Analyserna visar alltså att Storlek både har en direkt påverkan på Index (+0,21) och en indirekt påverkan genom övriga oberoende variabler (+0,31). Sammantaget kan det sägas att större kommuner antagligen, på grund av större resurser har bättre förutsättningar att ansöka om statliga investeringsstöd, har bättre möjligheter att knyta kontakter med omvärlden då de är mer attraktiva som samarbetspartners och de kan i större utsträckning våga ha en uttalad ambition att vara en framkantskommun då deras storlek antagligen ger dem bättre förutsättningar att leva upp till ambitionen. Att alla ovanstående nämnda faktorer dessutom har ett positivt samband med i vilken

utsträckning kommunerna arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet (Index) kan förklaras med att en kommun som beviljats statligt investeringsstöd får vatten på sin kvarn och blir mer villiga att använda sig av olika typer av styrmedel, inklusive engagemangskapande sådana. En kommun som samverkar med omvärlden i miljöfrågor har ett större nätverk att få tips, bolla idéer med och en större inspirationskälla till att använda fler och engagerande styrmedel. En kommun som har en ambition att vara en föregångare på miljöområdet är mer villig att prova olika typer av styrmedel för att nå sin ambition, att engagera sina invånare tycks vara ett logiskt steg i detta. Det faktum att alla undersökningens hypoteser fick stöd tyder på den misstanke som började gro i ett tidigt stadie: En kommun är en mycket omfattande och komplicerad institution varför det är logiskt att alla faktorerna i olika grad påverkar dess beslut arbeta för att engagera sina medborgare i miljöarbetet. Det finns sannolikt många fler faktorer som påverkar detta arbete än de som tas upp i denna studie. Här behöver också Indexvariabelns signifikansnivå hållas i åtanke så att det inte görs för stora och långtgående tolkningar av resultatet. Min misstanke är att indexet även fångar upp direktdemokratiska drag, eftersom engagemangskapande åtgärder ofta tycks gå hand i hand med direktdemokrati, och kanske även mäter detta till viss del då det är svårt att skilja de två områdena åt.

Det är antagligen viktigt, vid den här typen av arbete, att ha i åtanke att ett engagemang som uppmuntras ”uppifrån” kan ta längre tid att inkorporeras hos den enskilda människan än ett engagemang som startar inifrån varje individ, men det innebär inte att det är omöjligt. Det är dock troligt att det är känsligt att försöka skapa ett engagemang uppifrån. Skulle invånarna känna sig styrda är det inte osannolikt att det skulle kunna slå över åt motsatta hållet och skada förtroendet för institutionerna. Därför är det också viktigt att öka kunskaperna och forskningen inom området.

I det stora hela kan det tyckas nedslående att kommunernas storlek är det som i största grad påverkar om de arbetar för att engagera sina invånare i miljöarbetet. Storleken är ju det som är svårast att ändra på om inte hela Sveriges kommunindelningar ska dras om. Men kännedom om hur storleken påverkar kommunernas arbete kan användas för riktade stöd till kommuner utefter deras lokala förutsättningar. Kanske kan en större kommun, som redan har jämförelsevis gott om resurser, sporras till ytterligare bredd i miljöarbetet genom en viss typ av stöd (kanske mer informationsbaserat och fokus på omvärldspåverkan) medan stödet till en mindre kommun kan vara mer anpassat och riktat dit det gör mest nytta, genom tillskjutande av resurser. Dock tycks resultatet från de statliga investeringsstöden visa att, om önskemålet med tillskjutna resurser är att stimulera engagemangsskapande arbete utan att riskera att återlikrikta kommunens arbete så att viktiga åtgärder på andra områden faller bort, kanske ska då dessa stöd vara fria för kommunen att disponera som de finner lämpligast inom kommunens miljöarbete.

Undersökningen kan även bidra till att tydliggöra för kommuninvånarna vilka förväntningar de kan ha på sin kommuns miljöarbete. Därefter kan de välja att engagera sig där det behövs och ger störst effekt utifrån de förutsättningar kommunen har. (Detta är kanske mest relevant för frustrerade

invånare i mindre kommuner som upplever att kommunen inte gör tillräckligt för miljön.) Vidare kan undersökningen bidra till att hjälpa kommuner fatta beslut om huruvida de ska ansluta sig till ett nätverk inom miljöområdet eller inte beroende på vilken bana de vill ta i sitt miljöarbete. Vill de arbeta för att skapa miljöengagerade invånare kan nätverk vara en bra idé medan om de mer vill fokusera på teknisk innovation kan exempelvis samarbete med företag och näringslivet vara mer lämpligt. Till forskarsamhället har undersökningen, utöver kännedom om vad som påverkar kommunernas villighet att arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet, bidragit med ett förslag på hur kommunernas arbete för att engagera sina invånare i miljöarbetet kan mätas, föreslagit en operationalisering av det abstrakta begreppet miljöambition och rätt ut en del av de motsättningar som finns i litteraturen gällande vilken effekt storleken har på dess arbete.

Med facit i hand hade antagligen en mer nyanserad kategorisering av kommunernas storlek valts för att göra samband mellan storleken och arbetet för att skapa miljöengagerade invånare. Samma analys som gjorts i denna undersökning hade då kunnat utföras även på de små kommunerna för att kunna uttala sig dels om vad som påverkar stora kommuner och dels vad som påverkar små kommuner. Det hade kunnat ge en ännu mer allmännyttig och nyanserad bild av resultatet.

6. Slutsatser och avslutning

Analysens svar på undersökningens hypoteser ger tillsammans en tydligare bild av vilka faktorer som påverkar en kommuns benägenhet att arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet. Detta gäller förstås engagemang på miljöområdet men har även ett förklaringsvärde på hur en kommun kan skapa engagemang hos kommuninvånarna inom andra frågor. Deltagande eller engagemang, som Putnam (1993) argumenterar för, är en viktigt bidragande faktor till att skapa effektivare institutioner, som har invånarnas förtroende, och ökad legitimitet som Forsberg (2007, s 67) menar. Så om kommuner kan skapa ett engagemang där ett sådant tidigare inte fanns bör det vara av högsta intresse för dem. Kännedom om vad som påverkar kommunernas beslut att arbeta mot engagerade invånare kan skapa insikt om vilken typ av stöd kommunerna behöver som är anpassat till kommunens specifika förutsättningar.

Sammanfattningsvis kan sägas att både faktorer såsom Investeringsstöd, Nätverk och Ambition påverkar i vilken utsträckning kommuner arbetar med att engagera sina invånare i miljöarbetet. Storleken tycks dock vara en avgörande bakomliggande faktor som påverkar både hur kommunerna arbetar för att skapa ett miljöengagemang hos sin befolkning och de övriga variabelerna Investeringsstöd, Nätverk och Ambition. Att alla faktorer visade sig ha påverkan på kommunernas engagemangskapande arbete kan inte anses vara särskilt förvånande då kommuner är mycket omfattande och komplexa institutioner som styrs från flera olika nivåer och av många olika intressen. Därför blir det logiskt att svaret på frågan vad som påverkar en kommun att arbeta för att engagera sina invånare i miljöarbetet blir lika komplex. I denna undersökning har fyra faktorer identifierats som alla har viss påverkan även om storleken tycks vara den mest avgörande men troligtvis finns det många fler faktorer därute kvar att undersöka.

Förslag till vidare forskning

För att vidare utforska området och skapa en mer fullständig bild skulle det vara intressant med en tvärvetenskaplig studie mellan statsvetenskapen och exempelvis miljöpsykologin för att ta reda på vilka engagemangskapande politiska styrmedel faktiskt har en önskad effekt hos invånarna. Det skulle även vara intressant att ta reda på mer om kommunernas bakomliggande motiv till att engagera, respektive inte engagera, sina invånare i miljöarbetet. Kanske genom fallstudier och djupintervjuer med kommunernas beslutsfattare. Att göra om samma undersökning men inkludera fler variabler, exempelvis kommunens ekonomi, politiska färg och eldsjälur, skulle också bidra till en tydligare bild av området. Slutligen skulle det vara värdefullt med en studie som jämför svenska kommuners arbete för att engagera sina invånare i miljöarbetet med kommuner (eller motsvarande) i andra länder både inom och utom Europa. Men det lämnar jag till nästa studentkollega eller forskare.

7. Referenslista

Bohner, Gerd och Wänke Miachaela. (2002). *Attitudes and Attitude Change*. East Sussex: Psychology Press.

Climate Alliance. (2015) *Members of Climate Alliance*. Hämtad: 2015-06-02, från: http://www.climatealliance.org/fileadmin/inhalte/dokumente/2015/Members_List_international_April_2015_2.pdf

Enköpings kommun. (u.å.). Hämtad 2015-07-12 från www.enkoping.se

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2007) *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Upplaga 3:2. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

FN-förbundet. (2016). *Ekologiskt fotavtryck*. Hämtad 2016-08-04 från <http://www.globalis.se/Statistik/Ekologiskt-fotavtryck>

Forsberg, Björn. (2007) *Hållbarhetens lokala horisont*. Stockholm: Naturvårdsverket. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/5600/91-620-5674-3/>

Gardner, Gerald T. och Stern, Paul C. (2002). *Environmental problems and human behaviour*. Boston: Pearson Custom Publishing.

Global Footprint Network. (2015). *Personal Footprint*. Hämtad 2016-08-04 från http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/personal_footprint/

ICLEI - Local Governments for Sustainability. (2015) *Our members*. Hämtad: 2015-06-02, från: <http://www.iclei.org/iclei-members/iclei-members.html>

Klimatkommunerna (2013) *Medlemmar*. Hämtad 2015-06-02 från <http://www.klimatkommunerna.se/sv/Medlemmar/>

Lerums kommun. (u.å.). Hämtad 2015-07-09 från www.lerum.se

Lundqvist, Lennart J. (2012) "'Think globally, act locally!' But what on earth *can* local governments do about global climate change?", in Meadowcroft, J., Langhelle, O. & Ruud, A (Eds.), *Governance, Democracy and Sustainable Development: Moving Beyond the Impasse* (s. 99-121). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Naturvårdsverket (2008) *Lokala investeringsprogram i mål*. Bromma: CM-Gruppen.
Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Nerladdningssida/?fileType=pdf&pid=4023&downloadUrl=/Documents/publikationer/978-91-620-8338-0.pdf>

Naturvårdsverket (2013) *Klimatinvesteringsprogrammen Klimp 2003-2012 Slutrapport - Redovisning till Regeringen januari 2013*. Stockholm: Arkitektkopia AB.
Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Nerladdningssida/?fileType=pdf&pid=3826&downloadUrl=/Documents/publikationer6400/978-91-620-6517-1.pdf>

Naturvårdsverket (2015). Hämtad 2015-06-08 från www.naturvardsverket.se

Naturvårdsverket, (2014), *Miljöinvesteringsregistret*. Hämtad 2015-06-12 från www.naturvardsverket.se

Naturvårdsverket. (2016). *Goda exempel: LIP och KLIMP*. Hämtad: 2016-08-11 från <http://www.naturvardsverket.se/godaexempel>

Naturvårdsverket/Miljömål.se. (2013). *Sveriges miljömål*. Hämtad 2016-08-04 från <http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/>

Putnam, Robert D. (1993) *Den fungerande demokratin - Medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS Förlag.

Regeringskansliet. (2015). *Målen för miljöpolitiken*. Hämtad 2016-08-16 från <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/sveriges-miljomal/malet-for-miljopolitiken/>

Region Gotland (u.å.) *Vision och miljöprogram*. Hämtad 2015-07-14 från <http://www.gotland.se/miljo>

Rothstein, Bo. (2003). *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS Förlag.

Statistiska centralbyrån (2015) *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 mars 2015 och befolkningsförändringar 1 januari - 31 mars 2015*. Hämtad: 2015-06-04, från: http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Kvartals--och-halvarsstatistik---Kommun-lan-och-riket/385459/

Sundell, Anders. a. (2010). *Guide: korrelation*. spssakuten.se. Hämtad 2016-07-11 från <https://spssakuten.wordpress.com/2010/01/08/korrelation-1/>

Sundell, Anders. b. (2010). *Guide: regressionstabeller*. spssakuten.se. Hämtad 2016-07-11 från <https://spssakuten.wordpress.com/2010/01/20/regressionstabeller/>

Sundell, Anders. (2011). *Guide: stiganalys*. spssakuten.se. Hämtad 2016-07-26 från <https://spssakuten.wordpress.com/2011/03/19/guide-stiganalys/>

Sundell, Anders. (2012). *Guide: Konstruera ett index från flera variabler*. Hämtad 2015-07-24 från <https://spssakuten.wordpress.com/2012/04/28/guide-konstruera-ett-index-fran-flera-variabler/>

Sveriges Ekokommuner. *Medlemmar*. Hämtad 2015-06-02 från <http://www.sekom.se/index.php/medlemmar>

Sveriges Kommuner och Landsting. (2015). *Adressuppgifter, kommuner*. Hämtad 2015-06-02, från: <http://skl.se/tjanster/kommunerlandsting/adressuppgifterkommuner.1246.html#E>

Sveriges Kommuner och Landsting. (2010). *Kommungruppsindelning 2011*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting. Tillgänglig på www.skl.se

WWF. (2014). *Living Planet Report 2014*. Hämtad 2016-08-04 från <http://www.wwf.se/vrt-arbete/ekologiska-fotavtryck/living-planet-report/1580088-living-planet-report-2014-s-mr-planeten-jorden>

Tack

Jag vill rikta ett stort tack till Mathias Zannakis för handledning av denna kandidatuppsats.

Tack även till min familj, mina vänner och Mathias för värdefulla synpunkter på arbetet, stöd och peppning under arbetets gång. Utan er hade det nog aldrig blivit någon uppsats!

8. Appendix

APPENDIX A: Mall för datainsamling från kommunernas hemsidor

Under datainsamlingen från kommunernas hemsidor följdes nedanstående mall för att säkerställa samma förfarande på alla 290 kommuners hemsidor.

1. Hemsidans startsida. Här kan bland annat ambition om att vara en framkantskommun på miljöområdet finnas.
2. Informationen under fliken ”Miljö” gås igenom på jakt efter information till indexet. (I de fall kommunen inte hade en flik avsedd för miljö användes sökorden ”miljömål”, ”miljövision”, ”agenda 21” och ”hållbar utveckling” för att finna relevant information.)
3. Miljömålen söks upp. Vad är kommunens mål och vad står det om planen att uppnå dem?
4. Kommunens evenemangskalender gås igenom på jakt efter kommande händelser med inriktning på miljö.
5. Flikarna ”Politik” och ”Så kan du påverka” gås igenom för information om hur kommunen interagerar med sina invånare.
6. Följande sökord används sedan för att komplettera informationshämtningen:

nätverk	miljötips
nätverk miljö	samarbete / samverkan miljö
kommunala nätverk	miljösamarbete -/samverkan
miljönätverk	miljöstipendium
engagemang	miljöpris
miljöengagemang	miljödiplomering
engagerade invånare / medborgare	information miljö
medborgardialog	miljöinformation
dialogmöten	miljökampanj
medborgarförslag	

APPENDIX B: Indexvariabelns ursprungliga utformning

Nedan listas variablerna som ursprungligen ingick i indexet och dess förtydligande fråga.

Dialogmöten: Använder sig kommunen av dialogmöten inom miljö?

Medborgarförslag: Kan kommunens invånare skicka in medborgarförslag på miljöområdet?

Frågestund: Kommuniceras möjligheten att ställa frågor vid kommunfullmäktiges sammanträden?

Miljödiplomering: Stöttar kommunen företag som vill miljödiplomera sig?

Medborgarråd: Använder sig kommunen av medborgarråd om miljö?

Medborgarremiss: Rådfrågas medborgarna i beslut som rör miljön?

Miljöpris: Delar kommunen ut priser eller stipendier för särskilda insatser för miljön?

Miljötips: Ger kommunen tips på sin hemsida om hur invånarna kan minska sitt ekologiska fotavtryck?

Informationskampanj: Använder sig kommunen av informationskampanjer eller liknande kunskapshöjande insatser för sina invånare?

Kollektivtrafik: Erbjuder kommunen gratis kollektivtrafik?

E-demokrati: Använder sig kommunen av e-demokrati eller liknande inom miljöfrågor?

Crowdsourcing: Ber kommunen invånarna om hjälp och förslag?

Småprojekt: Erbjuder kommunen stöd och uppmuntran till småskaliga miljöprojekt?

Workshops: Anordnar kommunen workshops/temadagar eller event inom miljöområdet?

Miljöorganisationer: Samarbetar kommunen med lokala miljöorganisationer?

APPENDIX C: Nätverk och samarbeten som ingår i studien

Kriterierna för att ett samarbete skulle användas i studien var att det ska vara inriktat på utbyte av erfarenheter och information inom miljöfrågor och miljöstyrning samt att det ska vara pågående. Listan har kommit till stånd dels genom tidigare kända nätverk, genom sökning efter nätverk på internet och dels genom att nya nätverk och samarbeten har upptäckts under datainsamlingens gång.

Klimatkommunerna

Sveriges Ekokommuner

Climate Aliance

ICLEI (Local governments for sustainability)

ENPCOM (European Network for the promotion of the covenant of mayors)

Borgmästaravtalet

Håll Sverige rent

Green Highway

Mälardalens vattenvårdsförbund

Söderåsens miljöförbund

BoHäM

B7 (Baltic Islands Network)

Klimatsmart turism

Energy cities

Biosfär

Södertörnsamarbetet

KIMO (Kommunernas internationella miljöorganisation)

Öresundsvattensamarbetet

Smilegov

8 fjordar